№ 202 ՇԱԲԱԹ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 30 1899 ՇԱԲԱԹ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 30 № 202

ՔԱՌԱՍՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում ստացվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ". Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".

Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարվում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ԴՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

«Մշակի» գինն է, սեպտեմբերի 1-ից մինչև տարվայ վերջը ՉՈՐՍ րուբլի. մէկ ամսվանը—մէկ րուբլի: Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն չորս ամսվայ համար 2 դոլար, Եւրոպայի բաժանորդները—10 ֆրանկ:

Կարող են ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար, և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է գրել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով:

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ժողովրդական համալսարան.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Մատենագրութիւն. Նամակ Կիևից. Նամակ Բաքուից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Հասարակական հոսանքներ:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

—

Երկու օրից յետոյ, նոյեմբերի 1-ին, նորից կը սկսվեն այն հասարակական դասախօսութիւնները, որոնք բացված էին անցեալ տարի և գրաւեցին ունկնդիրների բաւական մեծ թիւ: Այդ դասախօսութիւնները առաջին փորձն են կազմում այն մեծ ձեռնարկութեան, որ յայտնի է արտասահմանում ժողովրդական համալսարան անունով: Ժողովրդական համալսարանի տուած օգուտները այնքան մեծ են, որ այժմ նա համարվում է կրթութիւն տարածելու և գիտութիւն ժողովրդականացնելու ամենաուժեղ միջոցներից մէկը:

Սակայն իւրաքանչիւր մեծ գործ պահանջում է լուրջ հոգատարութիւն և կարօտ է կազմակերպող մարմնի մշտական հսկողութեան և ղեկավարութեան: Կազմակերպող մարմինը պէտք է ընտրի դասախօսներ, ժողովի անհրաժեշտ ծախսերի համար հարկաւոր նիւթական միջոցներ, հայթայթի դասախօսութիւնների համար քարտէզներ, գործիքներ, մոգական լապտերներ, զանազան խրտուիլակներ և պատրաստէ ընդարձակ մշտական լսարաններ յաճախորդների համար:

Շատ կարևոր է, որ դասախօսութիւնները կատարվեն ժողովրդի զանազան խաւերի համար և ազգաբնակութեան բոլոր մասերը կարողանան ծանօթանալ գիտութեան հետ այն չափով, որ մատչելի է նրանց հասկացողութեան համար: Անկասկած, այդ դէպքում անհրաժեշտ կը լինի կազմել մի քանի դասընթացքներ իրանց որոշ ծրագրով և ամփոփով և առաջ տանել նրանց տարիներ շարունակ, յարմարվելով տեղական պահանջներին, որոնց մէջ նշանակութիւն ունեն լեզուի խնդիրը, տեղական արդիւնագործութեան պայմանները և ուրիշ հանգամանքներ: Պարզ է, որ դասախօսութիւնները պէտք է մատչելի լինեն ունկնդիրների կազմին և կարդացվեն նրան հասկանալի լեզուով. պարզ է, որ գործարանական շրջանում, որտեղ խմբված են մշակներ, դասախօսութիւնները փոքր ինչ կը տարբերվեն այն դասախօսութիւններից, որոնք կարդացվում են երկրագործների շրջանում:

Կազմակերպութեան անհրաժեշտութիւնը կարևոր է գործի ընդարձակ զարգացման և յարատևութեան համար:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

—

Մինչդեռ կովկասեան և նոյն իսկ Ռուսաստանի լրագիրների թղթակիցները շատ մռայլ գոյներով են նկարում Անդրկովկասի այս տարվայ տնտեսական դրութիւնը, «Кавказъ» լրագրի մէջ լոյս տեսաւ մի յօդուած, որ մանրամասն տեղեկութիւններ է տալիս եղած կարօտութեան մասին և հաւատացնում է, որ չափազանցրած են այն լուրերը թէ Անդրկովկասին սպառնում է սով: Տեղեկութիւնները վերցրած են պաշտօնական աղբիւրներից և ներկայացնում են թէ անբերրիութեան հասցրած վնասների չափերը և թէ կովկասեան իշխանութեան ձեռք առած միջոցները: Այդտեղից մենք իմանում ենք, որ Բաքուի նահանգում օգնութեան կարօտ են միայն Ջաւադի գաւառի տասն գիւղեր, այն էլ աննշան չափով: Կարսի շրջանում միայն Կաղզուանի գաւառն է, որ ստացել է միջակ հունձից պակաս: Մի և նոյն դրութիւնն է և Զաքաթալի շրջանի մի քանի գիւղերի մէջ: Գանձակի նահանգում, բացի Արէշի և Ջիբրայէլի գաւառներից, և Երևանի նահանգում, բացի տասն և մէկ գիւղերից, հունձը բաւարար է: Դաղստանի մասին էլ լուրեր էին տարածված որպէս թէ ազգաբնակութիւնը հեռանում է գիւղերից, գնում է ուրիշ նահանգներ գործ գտնելու, որովհետև հունձ համարեա չէ ստացվել: Իշխան կառավարչապետի յանձնարարութեամբ Դաղստան ուղարկվեց մի պաշտօնեայ, որի կատարած քննութիւնից երևաց, որ այդ լուրերը սաստիկ չափազանցրած են և կարօտութիւնը Դաղստանում այնքան մեծ չափեր չունի: Պարզելով կարօտութեան իսկական չափերը, կովկասեան բարձր իշխանութիւնը որոշել է վնասված տեղերին հետևեալ գումարները տալ փոխարինաբար. Բաքուի նահանգի Ջաւադի գաւառի տասն գիւղերին 9482 րուբլի, Երևանեան նահանգի Էջմիածնի գաւառի եօթն լեռնային գիւղերին (Եղվարդ, Ղարղավանք, Արկել, Աշիրաքա, Դավա-Խարաբա, Զաթղրան և Թալին) 19,868 րուբլի, իսկ Դաղստանի շրջանին—45,327 րուբլի: Բացի դրանից, Դաղստանի բնակիչներին օգնելու համար, կառավարչապետ իշխան Գոլիցին թոյլատրել է նորից վերանորոգել աւարօ-կախեթեան ճանապարհի շինութիւնը, որ ժամանակաւորապէս կանգնեցրած էր և որի համար կառավարութիւնը 170 հազար րուբլուց աւել գումար է բաց թողել:

Գումարելով այս բոլորը միասին—ասում է յօդուածը—չէ կարելի չը գալ այն եզրակացութեան, որ Անդրկովկասի մի քանի, այն էլ ոչ-շատ, տեղերի ներկայ տարվայ քիչ նեղ դրութիւնը հեռու է այն բանից, որ համարվի սովորականից դուրս մի դժբաղդութիւն, որ սովի սարսափելի ուրուականը առաջ քաշէր: Այդ համոզմունքը կազմել է տալիս մի կող-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔՆԵՐ

—

(Շարունակութիւն)

Ֆրանսիայում, օրինակ, կայ մօտ 8,000 անառակութեան տուն, որոնք ունեն պաշտօնական վկայական: Իւրաքանչիւր աղջիկ մնում է մի և նոյն տան մէջ միջին թւով երեք ամիս: Ուրեմն միայն Ֆրանսիայում տարին կատարվում է 82,000 առևտրական գործողութիւն, որոնց մեծ մասի առարկան լինում են թարմ աղջիկներ, որոնք նոր են մտնում անառակութեան տները: Եթէ գոյութիւն չունենայ մշտական առևտուր, անառակութեան տները կը դատարկվեն, չը կարողանալով երեք ամսից յետոյ վերանորոգել իրանց կազմը:

Որ անառակութեան տներն են կնավաճառութեան պատճառը, ցոյց է տալիս և հետևեալ փաստը: Այդպիսի տներ ունեցող երկիրներում կանանց գերեվաճառութիւնը մշտական երևոյթ է, իսկ այն երկիրները, որոնք չունեն այդպիսի տներ, արտահանման տեղեր են և ոչ ներմուծութեան: Օրինակ, Անգլիան և Սկանդինաւեան երկիրները չեն ստանում «կենդանի ապրանք», այլ միայն արտահանում են այն երկիրների համար, որոնք ունեն անառակութեան տներ: Ուրեմն, եթէ գոյութիւն չունենային այդպիսի երկիրներ, գոյութիւն չէր ունենայ և արտահանութիւնը, հետևաբար և արհասարակ «կենդանի ապրանքի» առևտուրը: Շվէյցարիան *) նոյնպէս ներմուծման երկիր չէ. այստեղից արտահանում են և այստեղով անց են կացնում վաճառված կանանց (գլխաւորապէս Ֆրանսիայի համար). սա կնավաճառութեան վերաբերմամբ արտահանութեան և տրանզիտի երկիր է:

Հետաքրքիր և միանգամայն վրդովեցուցիչ տեղեկութիւններ ենք գտնում այդ հարցի վերաբերմամբ մի փոքրիկ գրքոյկում «Prenez garde à vos filles» (Հսկէք ձեր աղջիկների վրա) վերնագրով:

Անառակութեան տները միշտ կարիք ունեն վերանորոգել իրանց անձնակազմը. որ շատ շուտ հնանում է: Ուրեմն լաւ շահ կը ստանայ մի նոր որս բերողը: Եւ իրօք մատակարարիչները, կին և տղամարդ, անդադար գործում են: Նրանք հետևում են բոլոր միայնակ, անպաշտպան, անտէր ու չքաւոր օրիորդներին. իմանում են, երբ կարելի է նրանց առանձին գտնել. մօտենում են ամենասիրալիր պատրուակներով, կեղծ կարեկցութիւն են ցոյց տալիս, փաղաքշութիւն են շահում, ուսումնասիրում են նրանց թոյլ կողմերը, սնափառութիւն, պճնասիրութիւն, որկրամոլութիւն, զուարճասիրութիւն, շահասիրութիւն, ամուսնանալու ցանկութիւն, և մեծ ճարպիկութեամբ օգտվում են այդ թոյլ կողմերից հաճոյախօսութիւններ շռայլելով, զուգուեր ընծայելով, թատրոն ու պարահանդէս հրաւիրելով, յաճախ հիւրասիրելով և վերջապէս խոստանալով արդիւնաւէտ պաշտօն գտնել կամ նոյն իսկ ամուսնանալ: Այդ լինում է մինչև գայթակղեցնելը. այնուհետև նրանց վախեցնում են, հաւատացնում են, որ նրանք ընկած կին են, կորած արարածներ են և ի վերջոյ նետում են նրանց անառակութեան անդունդը, որ սկզբում ամենայն հոգատարութեամբ վարագուրում էին նրանց առաջ:

Մարդկային մարմնի մատակարարները փնտռում են իրանց որսը ամեն տեղ, փողոցում, հասարակական պարտէզներում, երկաթուղու կայարաններում, ուր ներկայանում են իբրև կարեկից և սիրալիր ուղեցոյցներ, և որսը գտնելուց յետոյ գցում են նրան, անմիջապէս կամ մի փոքր անցած, անառակութեան տունը, որտեղից գրեթէ չը կայ ելք խեղճ զոհի համար:

Ահա երկու փաստ Շվէյցարիայի կեանքից:

Մի ազնիւ աղջիկ, որ լաւ տեղ ունէր Բազէլում, լսելով որ Ժընևում աղախինները շատ լաւ ռոճիկ են ստանում, դիմում է մի գործակալական գրասենեակ, որ շուտով յայտնում է նրան թէ լաւ տեղ է գտել նրա համար: Աղջիկը գալիս է: Դուրս է գալիս, որ գործակալութիւնը ծախում է նրան մի անառակութեան տան տիրոջ, նա էլ իր կողմից ուղարկում է նրան Լիոն իր արհեստակիցներից մէկի մօտ: Խեղճ աղջիկը շուտով հիւանդանում է, շարժում է հիւանդապահ կնոջ կարեկցութիւնը և ազատվում է անառակութեան տնից շնորհիւ մի Ժընևցի տիկնոջ: Սակայն այդ տիկինը ստիպված է լինում աներևակայելի ճիգեր թափել թշուառ զոհին ազատելու համար:

Կարողանում են ազատել նոյնպէս և մի ուրիշ զոհի, բայց ուղարկում են նրան Ժընև առանց ուղեկցի. ճանապարհին անառակութեան տանտէրը հանում է նրա յետևից, ձերբակալում է նրան ոստիկանութեան օգնութեամբ և ուղարկում այնպիսի տեղ, որ անյայտ է մնում խեղճ զոհին օգնել ցանկացողների համար: Դա ազատութեան երրորդ անաջող փորձն է լինում այդ կնոջ կողմից:

Կնավաճառութիւնը կատարվում է ահռելի չափերով և ունի կանոնաւոր կազմակերպութիւն: Զանազան քաղաքներում գտնված անառակատները յաճախ կապեր ունեն իրար հետ, պարբերաբար փոխանակում են իրանց «կենդանի ապրանքը» և նոյն իսկ կազմում են միմեանց կենտրոններ ու բաժանմունքներ: Գոյութիւն ունեն յատուկ առևտրական գործակալներ և կոմմի-վօյաժօրներ: Կարելի է ասել, կայ յատուկ բորսա «կանանց մարմինների» առևտրի համար:

Ահա մի պերճախօս էջ միջազգային կնավաճառութեան վերաբերեալ գրուածքներից:

«Մեր սիրելի Գերմանիայում, որ պարծենում է իր բարոյականութեամբ,—գրում է մի գերմանացի, որ կատարել է շատ հեռաւոր ճանապարհորդութիւններ,—մենք սաստիկ վրդովմունք ենք յայտնում լսելով, որ Աֆրիկայի արևմտեան ծովափում այս կամ այն բնիկ իշխանը գերեվաճառութեամբ է պարապում, կամ սոսկում ենք Կուբայի կամ Բրազիլիայի անցքերից, առանց կասկածելու, որ ահագին դերան կայ մեր աշ-

քում... Ջահէլ գերմանուհիներին ծախում և տանում են մեզնում իբրև կատարեալ ապրանք և ուղարկում աշխարհիս չորս ծայրը զանազան ճանապարհներով, իբրև ապրանքի հակեր: Նրանց նաւն են բարձում Համբուրգում հարաւային Ամերիկայի համար: Մի ուրիշ հոսանք ուղղվում է Անգլիայի վրայով դէպի հիւսիսային Ամերիկա: Շատերին էլ, «բօհէմուհիների» անունով, ուղարկում են Ալպերի վրայով Իտալիա, որտեղից նրանց տանում են Աղեքսանդրիա, Սուէզ, Բօմբէյ, Կալկաթա, մինչև Սինգապուր և նոյն իսկ Հօնկօնգ ու Շանգհայ: Ռուսաստանը մատակարարվում է արևելեան Պրուսիայից, Պօմերանիայից ու Պօզնանի նահանգից. այդ կողմի առաջին կայարանը սովորաբար Րիգան է լինում. այդտեղ են Պետերբուրգի և Մոսկվայի գործակալները բաժանում «կենդանի ապրանքը» տեսակների և այնուհետև ահագին խմբերով ուղարկում Նիժնի-Նովգորոդ և Ուրալի վրայով Սիբիրի խորքերը»:

Նոյնպիսի երևոյթ տեղի ունի Ռուսաստանում, որի արևմտեան նահանգներից մեծ քանակութեամբ «կենդանի ապրանք» է արտահանվում գլխաւորապէս Թիւրքիայի համար: Սակայն Ռուսաստանին վերաբերեալ տեղեկութիւնների համար ընթերցողներին յանձնարարում ենք ռուս աբօլիցիօնիստ բժիշկ Ստուկովենկովի գրքոյկը:

Կարծում ենք, այսքանը բաւական է մի ամփոփ գաղափար տալու համար աբօլիցիօնիստների ձգտումների, հայեացքների և գործունէութեան ծրագրի մասին: Մի քանի հարցեր, որոնք ուղղակի կապ չունեն այդ ծրագրի հետ, բայց այնու ամենայնիւ շատ զբաղեցնում են աբօլիցիօնիստներին,—ինչպէս, օրինակ, կանանց վաստակի չնչինութիւնը, իբր գլխաւոր պատճառ անառակութեան զարգացման,—կը պարզվեն մեր երրորդ և վերջին յօդուածում, որ նուիրված կը լինի Ժընևի ժողովում կարդացված զեկուցումներին և տեղի ունեցած վիճաբանութիւններին:

Տ. Յովհաննիսեան

---

*) Շվէյցարիայում, եթէ չենք սխալվում, միայն Ժընևի կանտոնն է ընդունել կանոնագրված անառակութեան սիստէմը:

մից պետական օգնութեան այն չափը, որ սահմանել են ձեռնհաս իշխանութիւնները, իսկ միւս կողմից այն վերաբերմունքը, որ ցոյց է տալիս ազգաբնակութիւնը դէպի օգնութիւն ստանալու միջոցը: Զը խօսելով Բագուի և Երևանի նահանգների մասին, անհրաժեշտ է նկատել, որ Դաղստանի շրջանի ամենից շատ վնասուած մասերի համար, ուր ապրում է կէս միլիոն ազգաբնակութիւն, պահանջվում է պետական օգնութիւն միայն 45,327 րուբլի: Այդպիսով ակնյայտ է, որ լրագրական տեղեկութիւնները և հասարակութեան մէջ պտտող լուրերը, թէ սով պիտի լինի Անդրկովկասում, սաստիկ չափազանցրած են և չեն համապատասխանում իրականութեան:

*

Հայկական երաժշտութիւնը տեղ է գրաւում Արևմտեան Եւրոպայում: «Тифл. Листокъ» լրագրի մէջ կարդում ենք Պարիզից պ. Մ.-Ղարագեօզեանի գրած մի յօդուածը, որ շատ հետաքրքրական տեղեկութիւններ է պարունակում իր մէջ: «Մշակի» ընթերցողներին յայտնի է, որ Կոմիտաս վարդապետը Բերլինում դասախօսութիւններ է կարդացել հայկական երաժշտութեան մասին: Ցիշատակելով այդ բանը, յօդուածագիրը ասում է.

Ներկայ տարվայ յունիսի 2-ին Պարիզում, Պլէյելի մեծ դահլիճում կայացաւ հայկական կօնցէրտ, որ սկսվեց Պիեր Օբրիի (յայտնի հայագէտ Կարիերի աշակերտ) մի դասախօսութեամբ, որի նիւթն էր հայոց պատմութիւնը և երաժշտութիւնը. ապա կօնսերվատորիայի աշակերտներից և աշակերտուհիներից կազմված խումբը երգեց մի քանի կտորներ հայոց պատարագից (Եկմալեանի ձայնագրածի վրայով), որից յետոյ երիտասարդ տենոր Լ. Եղիազարեան երգեց ինչպէս մենակ, նոյնպէս և խմբի հետ միասին հայկական ժողովրդական երգեր: Մի այդպիսի կօնցէրտ տուեց իր մօտ Պ. Օբրի. ներկայ էին նշանաւոր գիտնականներ և երաժշտագէտներ, ինչպէս Մէյէր, Կարիեր, Գաստօն Պարի և ուրիշները: Այդտեղ էլ պ. Պարի յայտնեց, որ մտադիր է առաջիկայ նոյեմբեր ամսին երկու հայկական կօնցէրտ սարքել Collége de France-ի մէջ: Կաւելացնենք, որ բացի դրանից մտադրութիւն կայ այս ձմեռ տալ մի մեծ կօնցէրտ, և յայտնի Շարլ Բօրտ պատրաստակամութիւն է յայտնել մասնակցել նրան իր խմբով:

Բայց եւրոպացիներին հայկական երգերի հետ ծանօթացնելու մի աւելի հիմնաւոր փորձ էլ է սկսվել:

Պ. Եղիազարեան մտադիր է հրատարակել հայոց ժողովրդական երգերը և նրանց ներդաշնակաւորումը (դաշնակի և երգեցողութեան համար) յանձն են առել այնպիսի կօմպօզիտորներ, ինչպէս են Րէյէր («Սալամբօ» օպերայի հեղինակը), Վեկերլէն և յոյս կայ, որ այս գործին կը մասնակցեն նաև Սէն-Սանս, Մասնէ, Բուրգօ-Դիւկուդրէ և ուրիշները: Ենթադրվում է տարվայ ընթացքում հրատարակել 12 տետրակ, ամիսը մի հատ, ընդամենը մօտ եօթանասուն երգ: Երգերը կը տպվեն վեց լեզուներով:

Այս համակրելի ձեռնարկութեանը մենք լիակատար աջողութիւն ենք ցանկանում: Ֆրանսիական նշանաւոր երաժշտագէտների ձեռքով ներդաշնակաւորված հայկական երգերը հարկաւոր են և հայերին. նրանք աւելի նուրբ ճաշակի, կանօնաւորութեան հասկացողութիւնները կը հաղորդեն մեզ և կը գեղեցկացնեն մեր երգերը: Եթէ եւրոպական ազգերը, ինչպէս ասում է յօդուածագիրը, առանձին հետաքրքրութեամբ են վերաբերվում ժողովրդական երգերին, գտնելով նրանց մէջ անթիւ հարստութիւններ, մենք ևս, որ հասկանում ենք թէ ազգային ստեղծագործութեան բոլոր ճիւղերի համար անսպառ գանձ է ներկայացնում ժողովուրդը, պիտի աւելի ևս ուրախանանք, տեսնելով որ ժողովրդի երաժշտական ստեղծագործութիւնները կը մըշակվեն, կը գեղեցկանան և այդպիսով մենք էլ կը մտցնենք մեր լուման ազգերի ստեղծագործութիւնների մէջ...

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

(Շարունակութիւն և վերջ)

—

4) Մի ուրիշ բան, որը չը պիտի մոռանայ ժողովրդական գրողը, այն է, որ ոչինչով չը շօշափի ընթերցողի ամօթխածութիւնը և չը հաբուածի նրա աղնիւ զգացմունքները: Գրողը պիտի ի նկատի ունենայ, որ ժողովրդական գիրքը կարող է ամեն դասակարգի, սեռի և հասակի ձեռքն ընկնել: Նա պիտի զգոյշ լինի, որ գիտնական բացատրութիւնները անբարոյականացնող ազդեցութիւն չունենան: Հները հայրասպանութեան դէմ օրէնքներ չունէին, որովհետև այդ ոճիրը անծանօթ էր նրանց,—նոյնպէս մի ժողովրդի մէջ կարող են բացակայ լինել անբարոյական ախտեր, որոնք տարածված են մի ուրիշ հասարակութեան մէջ և հարկ չը կայ նրա աչքը բանալ: Պ. Տաղաւարեան երբեմն աւելորդ պարզութեամբ կանգ է առնում սեռական յարաբերութիւնների վերաբերեալ մի քանի մանրամասնութիւնների վրա, որոնց դէմ զգուշացնելը գուցէ հարկ է պարիզեան անբարոյականութեան և մոլորութեան մէջ ընկղմված մէկին, բայց առնուազն աւելորդ են մի բարոյական հայ ընտանիքի համար, եթէ չասենք վնասակար: Գալով գործարանների կազմախօսութեանը (անատոմիա) և բնախօսութեանը, որոնք լի են չափազանց մերկ անատոմիական պատկերներով, և կազմում են դժուարամարս նկարագրութիւնների կոյտ, կասենք որ դրանք տեղ ունեն մի բուն բժշկական ձեռնարկի մէջ, և ոչ երբէք մի գրքոյկի մէջ, որը նշանակված է հասարակութեան ընթերցանութեան համար:

Ես միշտ յայտնել եմ իմ ժողովրդական գրուածքներում այն միտքը, որ մենք պիտի բացատրենք, հանրացնենք այն գիտական փաստերը և թէօրիաները, որոնց վրա հիմնվում են մեր տուած առողջապահական խրատները: Եւ ես միշտ ձգտել եմ հասնել այն նպատակին, որ ժողովուրդը գիտակցօրէն վերաբերվի դէպի այդ խրատները: Սակայն անյարմար և աննպատակ եմ համարել մանրամասն անատոմիա և ֆիզիօլօգիա մտցնել գրուածքներիս մէջ: Աւելի ևս աննպատակայարմար եմ համարում երկու սեռի անատոմիական դէկօլտէ նկարներ մի գրքոյկում, որը նպատակ ունի ամեն ընտանիքի մէջ մտնել: Ի՛նչ խօսք, որ շատերը թերթելով այդ գրքոյկը, կը գնեն իսկոյն, որոշ զգացմունքից դրդված, բայց ես համոզված եմ նոյնպէս, որ շատ ծնողներ կը վախենան այդ գիրքը իրանց ընտանիքի մէջ մտցնել:

5) Պէտք է խուսափել թէօրիաներից և զանազան ենթադրութիւններից, որոնք շփոթութիւն են գցում ընթերցողի մտքերի մէջ: Պ. Տաղաւարեան «Նմանութիւն, սեռ և գեղեցկութիւն զաւակաց» գլխում աշխատում է բանալ բազմաթիւ թէօրիաների հանգոյցը, ի հարկէ, առանց մի գործնական և վերջնական կարծիք յայտնելու: Եւ այս ապարդիւն աշխատանքը խլում է գրքից 16 էջ, որոնց կարելի էր, ի հարկէ, աւելի գործնական խրատներով զբաղեցնել:

6) Պիտի աշխատել կռւել ժողովրդի մէջ գոյութիւն ունեցող նախապաշարմունքների դէմ: Հեղինակը առաջ է բերում միայն յղութեան վերաբերեալ նախապաշարմունքներ, իսկ, օրինակ, անկարողութեան, ամլութեան և վիժման մասին ժողովրդի մէջ շրջող անմիտ մտքերը և սնոտիական բժշկութիւնները, որոնք շատ աղէտների պատճառ են դառնում, չեն յիշատակված: Թիֆլիսի ծննդարանի վարչութիւնը հրաւէր կարդալով կովկասեան բժիշկներին, կարողացել է հաւաքել բազմաթիւ սնոտիապաշտութիւնների վըկայութիւններ, որոնցից երևում է, որ հայ ժողովուրդը ամլութեան և անկարողութեան և նրանց բժշկութեան վերաբերմամբ ստեղծել է նախապաշարմունքների մի զարմանալի հանգոյց, երևի մասամբ շրջապատող ցեղերի ազդեցութեան ներքոյ: Մի լաւ գործ կը լինէր ցրել այս սխալ գաղափարները:

Մենք այսքան երկար կանգ առանք պ. Տաղաւարեանի այս գրուածքի վրա, նկատի ունենալով նիւթի կարևորութիւնը և նրա հանրացման անհրաժեշտութիւնը: Մեր պօլսեցի յարգելի ընկերակիցը ներողամիտ կը լինի դէպի մեզ մեր խստապահանջ լինելու համար: Առողջապահութեան ժողովրդականացնումն մի կարևոր և մեր սրտին մօտ գործ է: Մենք սիրով ողջունում ենք ամեն մի այսպիսի գրուածքի լոյս տեսնելը և մեր իղձն է, որ նրանք իրանց պարունակութիւնով և շարադրութեան ձևով այնքան հեշտամարս լինեն, որ կարողանան թափանցել հայ ժողովրդի բոլոր խաւերը և դարման տանեն նրան տանջող անթիւ ցաւերին: Վերջին 25 տարիները ամեն տեղ, ամեն երկրում մի համակրելի շարժում է նկատվում և օրից օր տարածվում մասնագէտների և գիտնականների մէջ—ժողովրդականացնել գիտութիւնը, և այդպիսով սփռել ժողովրդի մէջ, սրան հասկանալի ձևով և ոճով, փրկարար գիտելիքներ: Կամաց-կամաց, ճառագայթ ճառագայթի ետևից սկսել է թափանցել գիտութեան լոյսը ժողովրդին պատած խաւարի մէջ, ուր դարերի ընթացքում բուն է դրել նախապաշարմունքը և սնոտիապաշտութիւնը:

Զը խօսենք արտասահմանեան ժողովրդական գիտական գրականութեան մասին, որը այժմ ամեն դասակարգի և ամեն հասակի ու զարգացման մատչելի է դարձել,—Ռուսաստանում ևս բժիշկներ ու գիտնականներ, թէ թարգմանական և թէ ինքնուրոյն գրուածքներում սկսել են մատչելի դարձնել հասարակութեան համար առողջապահական գիտութիւնները:

Հայ բժիշկների կողմից ևս ջանքեր են արուած մեր ժողովրդի մէջ մի քանի առողջապահական գիտելիքներ տալ և, որքան մեզ յայտնի է, ռուսահայ գրականութիւնը այդ կողմից աւելի հարուստ է, քան թիւրքահայերինը: Պ. Տաղաւարեանը այդ սակաւաթիւ բժիշկներից մէկն է և շատերից բարձր թէ իր լեզուական հմտութեամբ և թէ իր սիրով դէպի այդ գործը: Այդ է պատճառը, որ մենք աւելի ենք սպասում նրանից, քան նա արել է, այն ասացուածքի հիման վրա, թէ «ում շատ է տուած, նրանից էլ շատ է պահանջվում»:

Բժիշկ Վ. Արծրունի

ՆԱՄԱԿ ԿԻԵՎԻՑ

—

Հոկտեմբերի 22-ին

Այս տարի տեղիս համալսարանի բժշկական բաժինը աւարտել են 181 բժիշկ, սրանց թւում կան չորս թէ հինգ վրացի և միմիայն մի հայ— պ. Գրիգոր Տէր-Գրիգորեան Թիֆլիսեցի, որ տասը տարի սրանից առաջ աւարտել է բժշկական ֆակուլտետը Պարիզի համալսարանում և տասը տարի շարունակ բժշկութեամբ էր պարապում Ֆրանսիայում՝ ունենալով լաւ պրակտիկա, սակայն հայրենիքը քաշեց իր զաւակին և նա այս տարի գալով Կիեվ, նորից կրկնեց այն՝ ինչ անցել էր տասը տարի առաջ և կարողացաւ լաւ աւարտել՝ ստանալով իրաւունք Ռուսաստանում բժշկութեամբ պարապելու. այժմ նա գնում է Բագու, ուր և մնալու է միշտ. Նրա մասնագիտութիւնն է ներքին և մանկական հիւանդութիւնները:

Ամսի 19-ին այստեղի արտիստական կլուբում դրամատիկ թատրօնի դերասան Բագրովը սարքել էր գրականական-երաժշտական երեկոյթ և զուտ արդիւնքը՝ 170 ր. նուիրեց հայ ուսանողութեան: Երեկոյթի միջոցին ուսանողները մեծ օվացիաներ սարքեցին թէ պ. Բագրովին և թէ դերասանուհի Պասխալօվային, որի ամուսին Մալօվ այս տարի սպանեց յայտնի դերասան Րօշչին-Ինսարովին: Ցանկալի կը լինէր, որ հայ հասարակութիւնն էլ գոնէ հետևէր ռուս դերասանի օրինակին և նոյնպէս օգնէր Կիեվի հայ ուսանողութեան: Եթէ դրամական միջոցները ներեն, ուսանողները մտադիր են առաջին անգամ հայկական երեկոյթ սարքել Կիեվումն էլ, մայրաքաղաքների նման:

Վերջին օրերս Կիեվի յայտնի հարուստ Տերեշչենկօ իր 80-ամեակը կատարեց, որի առիթով տեղական լրագիրները մեծ-մեծ յօդուածներ տպեցին, գովաբանելով նրա բարեգործութիւնը. հաշիւներից երևաց, որ այդ մարդը իր կեանքի ընթացքում Կիեվի զանազան հիմնարկութիւններին նուիրել է 1,700,000 րուբլի, չը հաշւած մանր նուիրաբերութիւնները զանազան կարօտ ընկերութիւններին և մասնաւոր նուէրները: Այդ օրը նա ստացաւ մօտ 300 հեռագիր զանազան տեղերից. Նրան շնորհաւորելու էին գնացել անձամբ գեներալ-նահանգապետ Դրագօմիրօվ, սրա կինը և համարեա բոլոր հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչները: Ծիշդ որ օրինակելի մարդ է, մանաւանդ մեր հայ միլիօնատէր-կրեսոսների համար: Իր բարեգործութիւնների համար նա ստացել է գաղտնի խորհրդականի աստիճան:

Նուէլ

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

—

Հոկտեմբերի 25-ին

Երէկ, ժամի 6-ին, քաղաքային դումայի Ալէքսանդրեան դահլիճում բժ. Օրբանտ կարդաց հասարակութեան առաջ իր առաջին դասախօսութիւնը մարդակազմութիւնից: Մուտքը ձրի լինելու պատճառով հաւաքվել էր բազմաթիւ հասարակութիւն, այնպէս որ ներս մտնելու հնարաւորութիւն չը կար: Աչքի էր ընկնում հետևեալ երևոյթը. բազմաթիւ հաւաքվածների մէջ, բացի մի խումբ աշակերտուհիներից, հազիւ կարելի էր գտնել մի քանի ինտելիգենտ մարդիկ. ահագին մեծամասնութիւնը կազմում էին արհեստաւորներ, գործարանների աշակերտներ՝ 10—12 տարեկան երեխաներ, որոնք ոչ միայն ոչինչ չէին հասկանում դասախօսութիւնից, այլ և իրանց աղմուկով և անհանգստութեամբ խանգարում էին միւսներին: Երևի կիրակի օրվայ պարապութիւնն էր նրանց ստիպել հաւաքվել:

Պարոն Օրբանտ նախ մի քանի ազդեցիկ ու ոգևորիչ խօսքերով հասկացրեց, որ Բագուի բժիշկների ընկերական խորհուրդը որոշել է կարդալ մի շարք դասախօսութիւններ ի յիշատակ մեծ բանաստեղծ Պուշկինի հարիւրամեակի: Դասախօսութիւնների նպատակը պէտք է լինի ծանօթացնել հասարակութիւնը առողջապահական կանօնների հետ և ըստ կարելոյն ամփոփ տեղեկութիւններ հաղորդել մարդակազմութիւնից և անատոմիայից:

Ապա պ. Օրբանտ իր կարճ ու ազդու ծանօթութիւնից յետոյ սկսեց իր չոր ու մեծամասնութեան համար ձանձրալի դասախօսութիւնը: Պարոն դասախօսը փոխանակ համառօտակի կերպով անցնելու այդ մասնագիտական մասը և դիմելու աւելի հետաքրքրական մասին, այն է առողջապահութեանը, ամբողջ երկու ժամ մեզ պատմում էր մարդակազմութիւնը իր մանրամասնութիւններով—ինչ է պրոտօպլազման, վանդակ, ինչպէս են նրանք գոյանում և ինչ նիւթերից են բաղկացած: Այնուհետև աւելի մանրամասն կերպով սկսեց թւել կմախքի մասերը, մկանունքների տեսակները, ձևերը, ներքին ու արտաքին օրգանները, նրանց դերը, օժանդակիչ մասերը և նիւթերը: Միայն երբեմն ձանձրացած արհեստաւորների և մանկական խաղերով ու խօսակցութեամբ զբաղված երեխաների ուշադրութիւնը գրաւում էին մոգական լապտերի ցոյց տուած պատկերները, մանաւանդ մարդու կմախքը, որ հասարակութեանը միայն ծիծաղ ու զարմանք էր պատճառում:

Ցուսով ենք, որ հետևեալ դասախօսութիւնները աւելի հետաքրքիր ու նպատակայարմար կը կազմվեն՝ յարմարեցնելով երէկվայ հասարակութեան հասկացողութեանը:

Մ. Աւագեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Ստացանք Գ. Խալաթեանի լոյս ընծայած մի հին ձեռագրի հրատարակութիւնը, որ հայերէն լեզուի մեզ յայտնի ամենահին թարգմանութիւններից մէկն է: Թարգմանութիւնը Աստուածաշնչի «Գիրք Մնացորդաց» է: Այդ թարգմանութեան մէջ հետաքրքրական են ընդհանուր լեզուն, ոճը և թառակազմութիւնը: Ամբողջ գործը կազմել է մի մեծ հատոր, որ բաղկացած է մեծադիր 130 երեսից: Գրքի վերջում զետեղված է ձեռագրի մի քանի երեսների պատճէնը՝ ցոյց տալու համար գրութեան ձևը: Լազարեան ճեմարանը հրատարակել է ներկայ ձեռագիրը իբրև առաջին հատոր այն նոր հրատարակութեան շարքում, որ կոչվում է «Արևելագիտութեան վերաբերեալ երկեր»: Ներկայ հատորի գինն է 2 ր.:

—

· Թիֆլիսի Զգրաշէն եկեղեցու համար քահանայացու ընտրող յանձնաժողովը, ինչպէս լըսում ենք, վերջացրել է իր պարապմունքները և նշանակել է մի քանի թեկնածուներ, որոնց կառաջարկի ծխականների առաջիկայ ընդհանուր ժողովի բարեհայեցողութեանը: Այդ եկեղեցում քահանայութիւն անելու համար ցանկութիւն են յայտնել շատերը, որոնցից մի քանիսը բոլորովին անծանօթ են ծխականներին, իսկ մի քանիսը յայտնի չեն ծխականներից ոչ ոքի:

—

Հոկտեմբերի 24-ին, ինչպէս հաղորդում է «Русск. Вѣд.» լրագիրը, Մօսկվայի Լազարեան ճեմարանում կայացաւ տարեկան ակտը: Ճեմարանի դահլիճում պատարագից և մաղթանքից յետոյ կայացաւ հանդիսաւոր նիստ, որը բացվեց ուսուցիչ Ա. Ա. Կիզէվէտտերի «Ուղղութիւնները պատմութեան մէջ XIX դարում» ճառով: Ապա դիրեկտոր Վ. Ֆ. Միլլեր ճեմարանի դրութեան ընդհանուր նկարագիրն արեց անցեալ ուսումնարանական տարում: Դիրեկտորի ճառից յետոյ Ա. Ս. Խախանով կարդաց ճեմարանի գործունէութեան հաշիւը անցեալ ուսումնարանական տարում: Ճեմարանի բոլոր աշակերտների թիւը 354 է. նրանցից մասնագիտական դասարանների դասընթացքն աւարտեցին 5 հոգի, իսկ գիմնազիական դասընթացքն աւարտեցին 18 հոգի, որոնցից մէկը ոսկէ և երկուսը արծաթէ մեդալներով: Ճեմարանի խորհուրդը յարուցել է հետևեալ հարցերը. 1) մասնագիտական դասարանների դասընթացքը չորս տարվայ վրա բաժանել. 2) մասնագիտական դասարաններում մտցնել նոր առարկաների դասատուութիւնը—նկարագրական և առևտրական աշխարհագրութիւն, ազգագրութիւն, օրէնսդրութիւն, առևտրական իրաւունք, քաղաքատնտեսութիւն, ֆինանսական իրաւունք, մահմեդական իրաւունք և սարթերի լեզու. 3) մասնագիտական դասարանների ուսանողների թւում ընդունել ամեն տեսակ միջնակարգ դպրոցներում աւարտած աշակերտներին, որոնք կունենան պատշաճաւոր վկայական: Դիրեկտորի առաջարկութեամբ և խորհրդի վճռով սկիզբն է դրված մասնագիտական դասարանների պրօֆէսօրների, ուսուցիչների և ուսանողների աշխատութիւններին «Արևելագիտութեան

վերաբերեալ աշխատութիւնները» վերնագրով։ Ճեմարանին պատկանող IX դարի հայերէն աւետարանի հրատարակութեան հարցը աջող լուծումն ստացաւ։ Շնորհիւ ճեմարանի պատուաւոր հոգաբարձու իշխան Ս. Ս. Աբամէլիք-Լազարեանի առատաձեռն նուիրատւութեան, դիրեկտորի միջնորդութեան համաձայն, հայոց գրականութեան հազարամեայ յիշատակարանը հրատարակւում է չրեղ ֆոտոտիպ եղանակով և կը պարունակի 229 թերթ in quarto։ Հաշիւը կարդալուց և պարգևներ բաժանելուց յետոյ աշակերտների խումբը երգեց Իպպոլիտով-Իվանովի «Պուշկինի յիշատակին» կանտատան և մի քանի ռուսերէն ու հայերէն երգեր։ Ակտը աւարտւեց ազգային հիմնով։

—

Խմբագրութեան մէջ ստացվեցին հետևեալ նոր հրատարակութիւնները. 1) բժիշկ Ա. Բուղուղեանի «Ի՞նչ է ժուժկալութիւնը» գրքոյկը, որ բաղկացած է 30 փոքրադիր երեսից. մեզ ուղարկված է այդ գրքից 100 օրինակ, որպէս զի բաժանենք ընթերցողների շրջանում. 2) Աւետիք Նալեանցի «Օսին և Մօսին» վէպիկը, որ բաղկացած է 98 փոքրադիր երեսներից և արժէ 10 կոպէկ. 3) Է. Լէվասսէրի «Народное образованіе въ цивилизованныхъ странахъ», որ լոյս է ընծայել յայտնի հրատարակչուհի Օ. Պօպօվա, Ֆալբօրկի և Չարնօլուսկու խմբագրութեամբ։ Սա Լէվասսէրի աշխատութեան երկրորդ հատորն է և պարունակում է իր մէջ Ռուսաստանի և Ֆինլանդիայի ժողովրդական կրթութեան մասին մանրամասն տեղեկութիւններ։ Հեղինակը, որ Պարիզի «Կօլէժ դը Ֆրանս»-ի պրօֆէսօր է և միջազգային վիճակագրական ինստիտուտի փոխ-նախագահ, յայտնի է իբրև լուրջ հետազօտող։ Ներկայ հրատարակութիւնը, որ բաղկացած է երկու մեծ հատորից և մի յաւելածուից, արժէ 5 րուբլի։

—

Ղազախի գաւառի ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՐՄԻՐ ԱՂԲԻՒՐ գիւղից մեզ գրում են. «Մի շաբաթ սրանից առաջ մի քանի Թուրք մտնելով գիւղը և չը կարողանալով անասուններ գողանալ, դառնում են Թովուզ գետի վրա գտնվող մի ջրաղաց, որ նոյն գիւղացիներին է պատկանում և աշխատում են դուռը կոտրել։ Ջրաղացպանը ու այդ գիշեր աղուն աղացող մի աղքատ մարդ յետևից ամրացնում են դուռը և սպասում դառն ճգնաժամին։ Աւազակները ջրաղացի ջուրը կտրում են և նաւի տակովը ներս մտնում, ուր գնդակահար անելով խեղճ հայերին՝ ջրաղացի հացահատիկները մինչև լոյսը կրում են իրանց տուն։ Հայ գիւղացիք, միւս օրը լսելով այդ, չարագործների ձիաների հետքերը տանում են մինչև Հաջալլու Թուրք գիւղը (սա այն գիւղն է, որ օգնեց Աբդար-օղլուն իշխան Արաշիձէի սպանման գործում)։ Ճանապարհին գտնում են մինչև անգամ թափված հացահատիկներ։ Շամշադինի նոր պրիստաւ իշխան Ամիլախվարին գալով նոյն տեղը՝ ստուգում է ամենը և Հաջալլու գիւղից բռնում երկու Թուրքեր, որոնք մասնակից են եղել Աբդար-օղլու կռւին, սակայն դատարանում վկաներին կաշառելով ազատվել էին։ Թուրք գիւղացիք հաւաքվում են և խնդրում ազատել կալանաւորվածներին, խոստանալով իսկական մարդասպաններին մատնել կառավարութեան ձեռքը։ Գործը դեռ այս դրութեան մէջ մնում է. տեսնենք վերջը ուր կը հանի։ Աւելորդ չի լինի, եթէ ասենք և այս, որ ջրաղացպանը ու իր սպանված ընկերը թողել են մերկ ու անօգնական բազմանդամ ընտանիքներ։»

—

Ղազախի ՍԵՒՔԱՐ գիւղից մեզ գրում են, որ բոլորովին սխալ է Ն. Դաւթեանի հաղորդած այն լուրը, որ Ծուղուրեան սարկաւագը քահանայ է ձեռնադրվել այդ գիւղի համար։ Այդպիսի մի եղելութիւն Սև-քարում տեղի չէ ունեցել։

—

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Նախկին կովկասեան հայոց Բարեգործական ընկերութեան տեղական բաժնի վերջին ընդհանուր ժողովում որոշվեց գրադարան-ընթերցարանի գրքերը և կայքը յանձնել քաղաքային վարչութեանը այն պայմանով, որ յանուն Պուշկինի գրադարան բացվի։ Որպէս զի քաղաքիս հասարակութիւնը չը զրկվի իր միակ բարոյական հիմնարկութիւնից և գրադարանը նորից բացվի, նախկին գաւառապետ փոխ-գնդապետ Պալով (այժմ տեղափոխված) քաղաքային վարչութեան և հասարակութեան խնդիրքով հեռագրեց Թիֆլիսի նահանգապետին միջնորդելով, որ քաղաքային վարչութեան թոյլատրվի գրադարանը բանալ յանուն Պուշկինի։ Պատասխանը շուտով ստացվեց. պ. նահանգապետը քաղաքային վարչութեան թոյլատրեց բանալ գրադարանը։ Ուստի կիրակի օր, հոկտեմբերի 24-ին, ռուս հոգևորականութիւնը նախկին գրադարանի շինութեան մէջ օրհնեց նոր գրադարանը, ապա և կատարվեց բացման հանդէսը։ Գրադարանի դահլիճում թէ Թագաւոր Կայսրի և թէ բանաստեղծ Պուշկինի պատկերները զարդարված էին ծաղիկներով։ Հանդէսին ներկայ էին քաղաքի աւագի պաշտօնակատար Գ. Մովսիսեանը, քաղաքային ուսումնարանի տեսուչ Պրոտելսկին, քաղաքային վարչութեան անդամները, բարեգործական ընկերութեան անդամները, բարձրաստիճան անձինք։ Նախ քան օրհնութիւնը, քաղաքային աւագի պաշտօնակատարը, բանալով հանդէսը, մի համառօտ ճառ խօսեց, որի մէջ ասաց, թէ քաղաքային վարչութիւնը ապրիլի 24-ին կայացած նիստում որոշեց Պուշկինի յիշատակին քաղաքում մի գրադարան բանալ, և որովհետև հայոց Բարեգործական ընկերութեան տեղական բաժինը իր գրադարանի գրքերը (մօտ 2,200 կտոր) և կահկարասիքը ընծայել է վարչութեան, ուստի այսօր կատարվում է թէ քաղաքային վարչութեան և թէ Բարեգործական ընկերութեան անդամների ցանկութիւնը և գրադարանը բացվում է յանուն Պուշկինի։ Վերջը յիշեց, որ իրանց պարտքն է աշխատել միշտ կանգուն պահելու այս հիմնարկութիւնը։ Նախկին Բարեգործական ընկերութեան գրադարանի շինութիւնը, ինչպէս լսեցինք, արդէն 5 տարով քաղաքային վարչութիւնը վարձել է նոր գրադարանի համար։ Նոր գրադարանի մուտքը լինելու է ձրի, միայն ընդունվում են կամաւոր նուէրներ։»

—

ՂԱԶԱԽԻՑ մեզ գրում են. «Մեզանում մարդասպանութիւնները աւելի լայն ծաւալ ստացան։ Չափազանցութիւն չի լինի եթէ ասենք, որ ամեն գիւղից, ամեն գիշեր մեծ քանակութեամբ անասուններ են քշվում. թող տէրը մինչև անգամ տեսնի այդ, փայտ ու մահակով ինչ կարող է անել հրացաններով զինված և մահը աչքի տակը կալած արիւնարբու գազաններին։ Հայ գիւղացիք մանաւանդ այնքան վնասվեցին այս երկու տարվայ ընթացքում, որ հազարաւոր ընտանիքներ ձեռքերը ծոցում, զրկված իրանց գոյութիւնը պահպանող միակ զոյգ լծկանից, մատնված են Աստուծոյ խնամքին։ Զքաւորութիւնը ընդհանուր է, բառիս բուն նշանակութեամբ։»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Figaro» լրագրի Լօնդօնի թղթակիցը հաղորդում է, որ անգլիական զօրքի կրած պարտութիւնները անգլիացիները ընդունեցին սառնասրտութեամբ և առանց վրդովմունքի։ Նրանք համոզված են, որ շուտով կը յաղթեն թշնամուն։ Շատ լաւ տպաւորութիւն գործեց գեներալ Ժուբերտի մարդասէր վարմունքը։ Անգլիական ամբողջ մամուլը յոյս ունի, որ բաղդը իրանց կողմը կանցնի։

—Ամստերդամից հեռագրում են «Berliner Tageblatt» լրագրին, որ եթէ բօէրները էլի մի քանի յաղթութիւններ տանեն, ամբողջ Կապլանդիայի և Նատալի աֆրիկանդերները կանցնեն նրանց կողմը։

—Վիէննայից հեռագրում են «Новости» լրագրին, հոկտեմբերի 23-ից, որ Բելգրադում սաստիկ անբաւական են այն բանից, որ աւստրիական կայսրը չէ ընդունել Ալէքսանդր Թագաւորին։ Հաւատացնում են, որ տեսակցութիւնը տեղի կունենայ, երբ Թագաւորը կը վերադառնայ Վիէննա Մերանից։

—Մեֆկինգից հաղորդում են հետևեալ լուրը, որ աւելի նման է հեքիաթի. որպէս թէ բրիտանական զինուորները ծիծաղում են, կամ ծիծաղում են ծխում անվրդով այն ժամանակ, երբ նրանց տների առաջ պայթում են բօէրների ռումբերը։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

28 հոկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Թագաւոր Կայսրը և Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորօվնա Օգոստափառ Որդիներով հոկտեմբերի 27-ին, երեկոյեան 9 ժամին, մեկնեցին Պոտսդամից Սկվերնեվիցա։

ԼՕՆԴՕՆ։ Օտարերկրեայ եօթը զինուորական կցորդներ ճանապարհ են ընկնում պատերազմի դաշտը—Աֆրիկա, «Բաւարին» շոգենաւով, որը ուղևորվում է Կապ զօրքերով։

ԿՕԼԵՍԲԵՐԳ, հոկտեմբերի 25-ին։ «Րէյտերի գործակալութիւն»։ Այստեղ հաղորդում են, որ երեք հազար բօէրներ, ուղեկցութեամբ մի զօրեղ թնդանօթաձիգ զօրաբաժնի, դուրս եկան Պրէտօրիայից արագաձիգ թնդանօթներով՝ հանրապետութեան հարաւային սահմանները պաշտպանելու համար։

ԷՍՏԿՕՐՏ, հոկտեմբերի 25-ին։ «Րէյտէրի գործակալութիւն»։ Նատալի թնդանօթաձիգ զօրքը, ուղեկցութեամբ բրիտանական ձիաւոր հրացանաձիգ զօրքի, և Նատալի դաշտային ոստիկանական զօրախումբը հեռացան բանակից. թէ որտեղ ուղարկվեցին նրանք, յայտնի չէ. այսօր, առաւօտեան, Կօլէնզօի ուղղութեամբ լսվում էր թնդանօթների ձայն։ Իրիկնամին, անկասկած, սկսել է Լէդի-Սմիտի ռմբակոծութիւնը։

ԲԵՐԼԻՆ։ Պարիզից հեռագրում են «Local Anzeiger» լրագրին. «Լուկա Մէյեր, այստեղ ստացված լուրերի համաձայն, Կօլէնզօից, Մօյ գետի վրայով, հասաւ Վեստոն և սպառնում է այնտեղից Պիտերմարիցբուրգին։»

ՊԱՐԻԶ։ Կօդէ պատգամաւորը հրաժարվեց առաջարկութիւն ներկայացնելուց պատգամաւորների ժողովին՝ ներումն շնորհելու այն յանցանքների վերաբերմամբ, որոնք կապված են Դրէյֆուսի գործի հետ, որովհետև կառավարութիւնը վճռել է չը թոյլատրել Զօլայի դատը և դատաստանական քննութեան ենթարկել գեներալ Մէրսիէին։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Նահանգական դատարանը, քննելով երկրորդ անգամ պրօֆէսօր Կոսինսկու և բժ. Սօլմանի գործը, վճիռ կայացրեց, որով Կոսինսկին արդար ճանաչվեց, իսկ Սօլմանին վճռվեց նկատողութիւն անել դատարանի ներկայութեամբ և 930 րուբլի առնել յօգուտ հանգուցեալ Կացի ժառանգների։ Ժամանեց ներքին գործերի մինիստրութեան կառավարիչ եգերմէյստեր Սիպեագին։

ԲԵՐԼԻՆ։ $1\frac{1}{2}$ ժամին Նոր պալատում տեղի ունեցաւ ընտանեկան նախաճաշիկ, որտեղ ներկայ էին՝ ռուսաց Կայսերական Զոյգը, իսկ երեկոյեան նոյնպէս Նոր պալատում տեղի կունենայ ճաշկերոյթ, որտեղ ներկայ կը լինեն երկու Կայսերական Զոյգերը, գլխաւոր բանակի հերթապահ օֆիցէրները, Պալատի բարձրաստիճան անձինք, Ռուսաց Կայսրի շքախումբը, ռուսաց դեսպանատան անդամները, Բեռլինում և Պոտսդամում գտնվող Օգոստափառ Անձինք, Կայսերական կանցլէր իշխան Հօհենլօէ, Բիւլով, Գօսլեր մինիստրները և ուրիշներ։

ՎԻԼԴՊԱՐԿ։ Ռուսաց և գերմանական Զոյգերը օրվայ ընթացքում զբօսանք կատարեցին կառքերով Սան-Սուսի այգիում և ռուսաց կօլօնիայում, և երբ արդէն մութն ընկաւ, ժամանեցին Ֆրիդրիխ կայսրի դամբարանը։ Ռուսաց Կայսրը դագաղի վրա մի պսակ դրեց՝ դափնիներից, մանուշակից և ուրիշ ծաղիկներից պատրաստած. դրանից առաջ հարեան Friedenskirche եկեղեցուց բերել էին երկու մեծ աշտանակ և վառել սեղանի առաջ, որից յետոյ, Նոցա Մեծութիւնները աղօթեցին և մնացին դամբարանում տասը րոպէ. ապա երկու Կայսրները նստեցին կառք, Վիլհելմ Կայսրն իր ձեռքն առաւ երասանակները և Նոցա Մեծութիւնները գնացին Նոր պալատ։ Երկու Կայսրուհիները նրանց հետևեցին բաց կառքով։

ԴՈՒՐԲԱՆ։ Շտապով կատարվում են Պիտերմարիցբուրգի պաշտպանութեան պատրաստութիւնները. ստորին Տուգելից եկած մի անձ երախտագիտութեամբ է խօսում հեծելազօր հրացանաձիգների և շրջանին պատկանող գերմանական կամաւորների փառաւոր գործողութիւնների մասին։

ՊԱՐԻԶ։ Լիւքսէնբուրգեան պալատի առջև միջոցներ են ձեռք առնված կարգը պահպանելու համար, բայց երթևեկութիւնը չէ ընդհատված։ Կատարեալ հանգստութիւն է տիրում։ Նկատելի է հակասեմիտական, նացիոնալիստական և միապետական խմբերի պարագլուխների ներկայութիւնը։ Ոստիկանութիւնը չէ թոյլ տալիս ոչ մի համախմբում։ Մի փոքր միջնադէպ տեղի ունեցաւ վկաների սենեակում, ուր Րօշֆօրին ցոյց արեցին, մի և նոյն ժամանակ թշնամական բառեր արտասանելով բարձրագոյն դատարանի անդամների հասցէին։ Բոլոր մեղադրվողները փոխադրվեցին Լիւքսէնբուրգեան պալատը առաւօտեան։ Մեղադրվողների փաստաբանները և ազգականները կէսօրից սկսեցին հաւաքվել։ Ֆալիէր դատարանի դահլիճը մտաւ ցերեկվայ 1 ժամին, ուղեկցութեամբ դատարանի անդամների և հրամայեց ներս բերել մեղադրվողներին, որոնք և մտան հանրապետական գվարդիայի ուղեկցութեամբ։ Հասարակութեան համար յատկացրած տեղերը լցված են ժողովրդով։ Մեծ կենդանութիւն է տիրում։ Սենատորների անունները տալու ժամանակ բացակայ էին տասն և հինգ հոգի։ Ֆալիէր սկսեց կանչել մեղադրվողներին. ամենքն էլ հաստատուն ձայնով պատասխանեցին։ Դէրուլէդը այն հարցին՝ թէ ինչ է ձեր պարապմունքը, պատասխանեց. «Պաշտպան ժողովրդական իրաւունքների։» Դատարանի քարտուղարը կարդաց մեղադրվողներին դատի ենթարկելու հրամանը և ապա սկսեց կարդալ մեղադրական ակտը։

ԷՍՏԿՕՐՏ։ 25 հոկտեմբերի։ Լէդի-Սմիթում երկաթուղիական հիւրանոցի այստեղ եկած տէրը հաղորդում է, որ բօէրները շարունակում են ռմբակոծել քաղաքը։ Ըստ երևոյթին, բրիտանական թնդանօթները չեն կարողանում դիմանալ բօէրների պաշարող թնդանօթներին։

ՕՐԱՆԺ-ՐԻՎԷՐ, 25 հոկտեմբերի։ «Րէյտերի գործակալութիւն»։ Կիմբէրլէյն պաշարող թշնամու զօրքերը ուժեղացան 2000 մարդկանցով, այնպէս որ Կիմբերլէյի մօտ բօէրների բոլոր ուժերը այժմ 6000 մարդուց են բաղկացած։ Բօէրները շարունակում են կողոպտել ագարակները և խլեցին Կիմբէրլէյի շուրջը գտնվող և կիմբէրլէյցի վաճառականներին պատկանող բերքերը 5400 ֆունտ ստէրլինգ արժողութեամբ, որպէս զի չը թոյլ տան, որ այդ բերքերը քաղաք ուղարկվեն։

ԼՕՆԴՕՆ։ «Times» լրագրի երկրորդ հրատարակութեան մէջ տպված է հեռագիր Պիտէրմարիցբուրգից, հոկտեմբերի 25-ից։ Համբաւաբերների այստեղ հասցրած տեղեկութիւնները հինգշաբթի և ուրբաթ Լէդի-Սմիթի մօտ տեղի ունեցած պատերազմի մասին, նոյնպէս և պաշտօնական հաշիւները փոխում են նախկին տեղեկութիւնները անգլիացիների նշանաւոր յաղթութիւնների մասին. այնու ամենայնիւ գործողութիւնները աջող էին։ Բօէրների առաջ խաղալը արգելում են անգլիական ուժերը։ «Times» լրագրի թղթակիցը հոկտեմբերի 25-ին Դէլարի, Րօսմիդի և Օստրօսբէրգի վրայով մտաւ Կոլեսբերգ։ Թղթակիցը հաղորդում է, որ բօէրների հետքն անգամ չը տեսաւ։ Անգլիացիների կենտրոնացումը Դէ-Լարի և Կոլեսբերգի սահմանի վրա կատարելապէս աջողվեց։

Նաուպօրտից «Times» լրագրին հաղորդում են հոկտեմբերի 25-ից, որ բօէրները քանդեցին երկաթուղիական կամուրջը Բանգիլի մօտ, Նարվալս-Պօյնտից եօթ մղոն դէպի հարաւ, բայց չեն արշաւում Կօլէսբէրգի վրա։ Նաուպօրտ կատարելապէս հանգիստ է։ Ընդհանուրի կարծիքն այն է, որ Օրանժեան հանրապետութեան բօէրները կը բաւականանան ինքնապաշտպանութեամբ, եթէ Կապլանդիայի հօլանդացիները իրական համակրութիւն չը ցոյց տան իրանց։

ԲԵՐԼԻՆ։ «Deuts. Fager.» լրագրում հրատարակված է հեռագիր Ամստէրդամից այսօրվայ թւով, թէ այնտեղ լուր է պտտում, որ Լէդի-Սմիթի բերդապահ զօրքը անաջող փորձ արեց դուրս գալու բերդից. բօէրները 2000 մարդ գերի վերցրին։

29 հոկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Թագաւոր Կայսրը և Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորօվնա Օգոստափառ Որդիներով ժամանեցին Սկվերնէվիցա հոկտեմբերի 28-ին։

ԼՕՆԴՕՆ։ Պաշտօնապէս հաղորդում են Լէդի-Սմիթից, հոկտեմբերի 26-ից, որ կիրակի և երկուշաբթի ամեն բան հանգիստ էր։ Թշնամին վերսկսեց այսօր ռմբակոծութիւնը։ Վնասներ չեղան։

ՊԱՐԻԶ։ Լիւքսէմբուրգի շուրջը ամեն բան հանգիստ է. վկաները, թւով մօտ 400, որոնք աղաղակ էին բարձրացնում նիստի ժամանակ և շարունակում էին աղաղակել դուրս գալու ժամանակ, դատարանից դուրս թողվեցին խմբերով։

ԲԵՐԼԻՆ։ Առաւօտեան լրագիրները հաղորդում են Պարիզի վրայով ստացված այն տեղեկութիւնը, թէ գեներալ Ուայտ ծախսեց իր բոլոր ռումբերը և այդ պատճառով ստիպված էր անձնատուր լինել։ Եօհաննէսբուրգից և Պրէտօրիայից բերած թնդանօթների շնորհիւ բօէրները կարողացան մօտենալ Լէդի-Սմիթին այնպիսի մօտ տարածութեան վրա, որ Ուայտ ստիպվեց 5-դ գունդը ուղարկել Լուկի-Մէյէրի դէմ։ Այդ գունդը մեծ կորուստներ կրեց և յետ մղվեց դէպի Լէդի-Սմիթ։

ԼՕՆԴՕՆ։ Լօրդ-մէրի մօտ բանկէտին մարկիզ Սօլսբիւրի ասեց մի ճառ, որի մէջ յիշեց, թէ համաձայնութիւնը Գերմանիայի հետ Սամօա կղզիների վերաբերմամբ միատեսակ շահաւէտ է երկու պետութիւնների համար ևս։ Գերմանիայի հետ յարաբերութիւնները ցանկացածի չափ լաւ են։ Աֆրիկայում պատերազմ սկսվեց ոչ բրիտանական պահանջների պատճառով, որովհետև երբ Տրանսվաալը ուլտիմատում ուղարկեց, նրանք արդէն յետ էին վերցված։ Ապագան նա գուշակել չէ կարող, բայց ինքն վստահ է, որ Բուլլէր բրիտանական զինուորների լաւ հրամանատար է. Անգլիան ոչ ոսկէ հանքեր է ուզում ձեռք բերել, ոչ որ և է երկիր, այլ միայն բոլոր ցեղերի հա-

ւսաւոր իրաւունքները: Անգլիան ոչ մի միջամտութիւն չի թոյլ տայ:

Լորդ-մէրի բանկէտին, լորդ Ուօլսլէյ, զօրքի պատւին կենաց առաջարկելով, ասեց, որ Աֆրիկայում գործող անկանօն զօրամասերը ցոյց տուեցին, թէ նրանք արժանի են կողք կողքի կռուելու կանօնաւոր զօրքի հետ կայսրութեան պաշտպանութեան ժամանակ: Հետոյը աւելացրեց, թէ այսօր հրաման արձակեց սպառազինելու հետեւակ դիվիզիան և թէ զինւորական մինիստրութիւնը, եթէ կը պահանջվի, հնարաւորութիւն ունի զէնքի կանչելու և երկրորդ հետեւակ զօրաբաժինը:

ԷՍՏԿՕՐՏ: Հաստատ աղբիւրից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, Կոլէնզօն գտնվում է բօէրների իշխանութեան տակ:

ՊԱՐԻԶ: Բարձրագոյն դատարանի Մեղադրական ակտի ընթերցանութիւնը աւարտվեց 3 ժամ 35 րօպէին առանց միջնադէպքերի: Նախագահը առաջարկեց տանել մեղադրվողներին, և նիստը ընդհատվեց: Ժամի 4-ին նիստը վերսկսվեց. 4 ժամ 20 րօպէին ներս բերվեցին մեղադրվողները: Մի քանի փաստաբանները իրանց եզրակացութիւններն են անում, որոնցով ապացուցանում են, թէ այն սենատորները, որոնք ներկայ չէին սեպտեմբերի 6-ի նիստին, իրաւունք չունեն մասնակցել ներկայ դատարանին: Ընդհանուր պրօկուրօրը թողնում է բարձրագոյն դատարանին այդ հարցի վճիռը: Ֆալիէր ասում է թէ դատարանը անյապաղ գաղտնի խորհրդակցութիւն կը կազմի և հրապարակական նիստը կը յետաձգվի վաղվան: Նիստը փակվեց:

Բուրբօնեան պալատի նախագաւիթներում խօսում են, թէ կառավարութիւնը ինքն է ուզում նախաձեռնութիւն յանձն առնել՝ ներումն շնորհելու Դրէյֆուսի գործի հետ կապված բոլոր յանցաւորներին:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԽՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թիֆլիսի ժողովարանի դահլիճում

Կիրակի օր, ամսիս 31-ին

ԱԼԲԷՐՏ ԼՕՐԻՑ

պատիւ կունենայ ցոյց տալու չափազանց հետաքրքիր փորձ, անզգայ դարձնելով թէ՛ իր, թէ անասունների և ցանկացողների մարմինը, այնպէս որ զանազան ծակոտած և սրով կտրած տեղերը ոչ ցաւ են առաջ բերում և ոչ վնաս: Սկիզբն է երեկոյեան 8 ժամին: Տոմսակները վաղօրօք կարելի է ստանալ ժողովարանի դռնապանի մօտ: 1—1

Ամսիս 31-ին, կիրակի օր, առաւօտեան 11 ժամին, ՋԳՐԱՇԷՆ Աւետեաց ս. Աստուածածնի եկեղեցում լինելու է նոյն եկեղեցու միաբան հանգուցեալ Սարգիս աւագ քահանայ Աղաջանեանի տեղը՝ քահանայացուի ԵՐԿՐՈՐԴ ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ. ուստի սրանով հրաւիրում եմ միմիայն հանգուցեալի ծխականներին, ներկայ լինել յիշեալ եկեղեցում ընտրութեանը մասնակցելու:

Գործակալ բ. մասի Թիֆլիսի՝
2—2 Գրիգոր քահանայ Մանդակունի

ԲԺԻՇԿ Յ. Յ. ՂՕԿԻԵԼԵԱՆ

Ընդունում է՝ վեներական, մորթի և ներքին հիւանդութիւն ունեցողներին՝
Առաւօտեան 9—12 ժամը
Երեկոյեան 5—7 ժամը:
Գանովսկայա փողոց, տուն Մարգարով, № 31:
(Ե. Հ. Չ.) 89—100

ԲԺՇԿ. ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Վերանորոգել է հիւանդների ընդունելութիւնը բկի, կոկորդի, քթի և ականջի հիւանդութիւնների համար իր նոր բնակարանում, Սօլօլակ, Սերգիեվսկի փող., տ. Ծովիանովի: 6—10

Լոյս տեսան
Մ. ՉՄՇԿԵԱՆԻ
1900 Թ. ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ

Ցանկացողները թող չտապեն՝ որպէս զի ժամանակին կարողանանք հասցնել: Հասցէն՝ Թիֆլիս, Մակար Չմշկեան: (Ե. Չ.) 3—20

ԲԱԳՈՒ—ՍԵՒ ՔԱՂԱՔ

Մարգարեանի գործարանում բացված է ԿԵՐՕՍԻՆԻ, ԳԱԶՕԼԻՆԻ, ՍՕԼԵԱՐԻ ՒԻՂԻ և այլ ՆԱՒԹԱՅԻՆ ՄՆԱՑՈՐԴՆԵՐԻ

ՊԱՀԵՍՏ

Ցանկացողներին կարելի է տալ և վագօններով: Դիմել՝ Черный городокъ, Михаилу Канджунцову, заводъ Маркарова.
(Ե. Հ. Չ.) 6—10

М. 36,019. 30—52

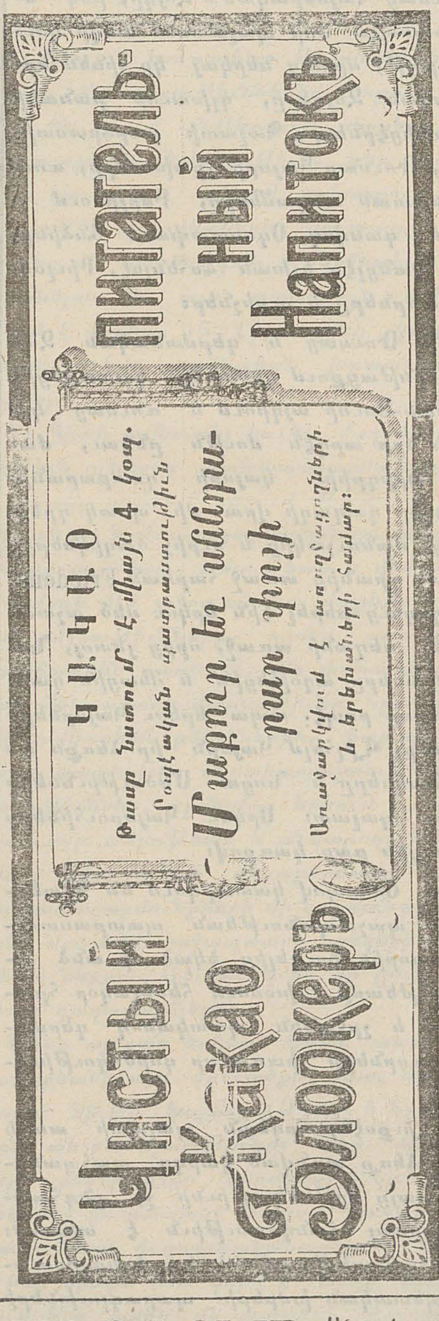

7—60

ՄԵՐՎՈՒՄ, Անդրկասպեան նահանգում, բնտանեկան հանգամանքներից ստիպված, ԾԱԽՎՈՒՄ Է ԴԵՂԱՏՈՒՆ յատուկ բաժանմունքով, դեղավաճառանոցի խանութով և տնով, 26,000 րուբլիով, որոնցից 10,000 րուբլի կանխիկ, իսկ 16,000 ր. մաս մաս վճարումներով, հաշւելով 6%: Տարեկան եկամուտն է՝ 9,399 դեղատոմսերից մօտ 16,000 րուբլի
Հասցէն. Мервъ, Аптекарю. 5—10

ԲԺԻՇԿ Գ. Ս. ԳԵՐՑՖԵԼԴ

Մադերեան փողոց, № 5.
որ մասնագէտ է կաշու, միզասեռական (էլեկտրականութեամբ), վեներական և սիֆիլիսի հիւանդութիւնների
ՎԵՐԱԴԱՌՆԱԼՈՎ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻՑ
Ընդունում է հիւանդներին ամեն օր
Առաւօտեան 9—12 ժ.
Երեկոյեան 5—8 ժ.
55—60

Թիֆլիսի Այգեգործական դպրոցը

յայտնում է ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ ներկայ 1899 թւի աշնան և 1900 թւի գարնան ծախվում է նոյն այգեգործական դպրոցում, պակասեցրած գներով մօտ 4000 մէկ և երկու տարեկան ամենաընտիր տեսակների մրգեղէն ծառեր և 50,000-ից աւելի զարդածառեր, փշածառեր, մշտադալար և տերեւաթափ ծառեր և թուփեր մէկ տարեկան հասակից մինչև հինգ:
(Ե. Հ. Չ.) 9—40

ՄԵՔԵՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ
Կ. ԽԱՏԻՍԵԱՆԻ, Հ. ԿԵԱՆՋՈՒՆՑԵԱՆԻ ԵՒ ԸՆԿ.
ԲԱԳՈՒ
ՆՐԱ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ ԲԻԲԻ-ՀԷՅԲԱԹՈՒՄ
Սկսել է իր գործունէութիւնը,
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐ

ամեն սիստեմի մեքենաների և գործիքների, մասնաւորապէս հորեր փորելու և նաւթ քաշելու համար՝ շոգեկաթսաների, թորիչների, թուջէ զանազան ձուլուածքների՝ մինչև 1000 պուդ, զանազան պղնձէ ձուլուածքների և այլն և այլն: Գործարանի պահեստում կարելի է գտնել միշտ Բագուի համար հարկաւոր գործիքներ:

Գործարանի Բիբի-Հէյբաթի բաժանմունքը յանձն է առնում հորեր փորել կապալով Բիբի Հէյբաթում:

Պատուէրների համար դիմել՝ քաղաքի գրասենեակը (Старо-Полицейская, տուն Արաֆելովի, տէլէֆօն № 749), գործարան. տէլէֆօն № 54, կամ Բիբի-Հէյբաթի բաժանմունքը՝ տէլէֆօն № 451. (Ե. Հ. Չ)

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie
ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԵԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ,

Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն և Պօլիս: Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, 27 հոկտեմբերի (10/22 նոյեմբերի) ԱՆԱՏՕԼԻ շոգենաւը. նաւապետ ԲԻԱՆԿԻ: Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ:

Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են ամփոփական պակաս գներով:

Ամիսը մի անգամ կանոնաւոր հաղորդակցութիւն Բաթումի և Անտվերպենի մէջ, ընդունելով ապրանքներ բոլոր հիւսիսային նաւահանգիստների համար:

Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնօին, Նաբէրէժնայա: ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարսեղեանին, Սիոնի փող. Խօջափարուխովի և Մայսուրաձէի քարվանսարա: ԲԱԳՈՒ—եղբ. Վ. և Ի. Մութաֆեաններին, Նաբերեժնայա փողոց, տուն Կրասիլնիկովի, № 27: ՆՈՎՕՐՕՍՍԻՅՍԿ—պ. Մելիտօ Հերչենրօդերին:
(Ե. Հ. Չ.) 20—20

ՌՈՒՍԱՑ ԷԼԷՔՏՐՕ-ՏԵԽՆԻՔԱԿԱՆ
◆ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ ◆
„ՍԻՄԷՆՍ ԵՒ ՀԱԼՍԿԷ“

Ակցիօներական ընկերութեան վարչութիւնը, սրանով պատիւ ունի յայտնելու, որ նա բաց է արել

ԲԱԳՈՒԱՅ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

Թատրօնական հրապարակի վրա, Արափէլովի տանը, պօստատան դիմաց.

Հասցէ նամակների համար.—Акц. Общ. Русск. Электр. заводовъ „Сименсъ и Гальске“ Баку.
Հասցէ հեռագիրների համար. Сименсъ Баку. 4—10

ԲԱԳՈՒՈՒՄ
Բացված է ներկայ ուսումնական տարւայ սկզբից
ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ԵՒ ՊԱՆՍԻՕՆ
ՅԱԿՈՎԲ Յ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆՑԻ
(Ներսիսեան դպրոցի նախկին հոգաբարձուի)
Ընկերակցութեամբ ուսուցիչ պ. ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ԳԱԼՍՏԵԱՆԻ
(քարտուղարի Բագուի հայոց Մարդասիրական ընկերութեան)

Աշակերտներ ընդունվում են երթեւեկ, կիսագիշերօթիկ և գիշերօթիկ՝ 7 տարեկան հասակից: Դպրոցի նպատակն է պատրաստել երեխաներին կլասիկական գիմնազիա և րէալական դպրոց մտնելու համար: Ուսումը սկսված է սեպտեմբերի 6-ից:

Պայմաններն իմանալու համար դիմել ուսումնարան՝—Տէլէֆօննայա և Ստանիսլավսկայա փողոցների անկիւն, տուն Եղիազարովի: 8—10